

SARAY GELENEKLERİNE GÖRE: VELÂDET-İ HÜMÂYUN

VELÂDET-I HÜMÂYUN ACCORDING TO PALACE TRADITIONS

ВЕЛАДЕТ-И ХУМАЮН ПО ДВОРЦОВЫМ ТРАДИЦИЯМ

Semiha NURDAN*

ÖZ

“Velâdet-i Hümâyun” sarayda gerçekleşen doğumlar için kullanılan isimdir. Doğum sarayda olduğunda, doğum hazırlığı ve doğum sonrası kutlamaları da ihtişamlı olmaktadır. Osmanlı sarayında padişah çocuklarının doğumlarıyla ilgili yapılan tüm törenler Velâdet-i Hümâyun merasimi adı ile deftere kayıt edilirdi. Hanedan üyesi olan şehzade veya sultanların doğum haberi ilan edilir ve halkı haberdar etmek için top ve tüfek atışları yapılırdı. Loğusa odasının hazırlanması büyük ve hummalı bir hazırlık süreci gerektirdiğinden bunlarla valide sultan bizzat kendisi ilgilenirdi. Kutlamalar sadece sarayda değil aynı zamanda halk arasında da büyük bir coşku ile karşılanırdı. Hatta eğlencelerin halk üzerindeki etkisine bakılıp birkaç gün daha uzatıldığı olmuştur.

Osmanlı devlet geleneğinin bir parçası olan kayıt tutma geleneği bu hususta bize çok önemli veriler sunmaktadır. Bu çalışmada TS.MA.d 974 numaralı defter içerisinde yer alan bilgilerden hareketle doğum hazırlıklarını ele alacağız. Tarihsiz olan bu defterdeki bilgilere göre, Velâdet-i Hümâyun için hareme teslim edilen eşya ve mücevherat, kadınefendi için yaptırılan elbiseler, ebe kadına ve cariyelere verilen inam ve ihsanları değerlendireceğiz. Bu konuda Osmanlı Sarayında yapılan doğum öncesi ve doğum sonrası hazırlıkların ne olduğu hususu incelenecektir. Saray hayatına yakından bakıldığında düğünler ve doğumların ayrı bir yeri olduğu görülmektedir. Özellikle Osmanlı Sarayı söz konusu ise bu ihtişam ve şatafat göz dolduran bir boyuttadır. Yapılan bu hazırlığın maliyetinin ne olduğu irdelenecek ve yaklaşık bir maliyet çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Velâdet-i Hümâyun, Harem, İnam, İhsan.

ABSTRACT

“Velâdet-i Hümâyun” is the name used for births that take place in the palace. When the birth was in the palace, the birth preparation and postpartum celebrations were also magnificent. All the ceremonies held in the Ottoman palace regarding the birth of the sultan's children were recorded in the book under the name of Velâdet-i Hümâyun ceremony. The news of the birth of the princes or sultans, who were members of the

* ORCID: [0000-0002-5316-3650](https://orcid.org/0000-0002-5316-3650), Dr. Türk Tarih Kurumu, snurdan@ttk.gov.tr

Kaynak Gösterim / Citation / Цитата: Nurdan, S. (2023). SARAY GELENEKLERİNE GÖRE: VELÂDET-İ HÜMÂYUN. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (58), 49-73. DOI: [10.17498/kdeniz.1300139](https://doi.org/10.17498/kdeniz.1300139)

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-î Hümâyûn

dynasty, was announced and gun and rifle shots were fired to inform the public. Since the preparation of the maternity room required a great and feverish preparation process, the valide sultan personally took care of them. Celebrations were greeted with great enthusiasm not only in the palace but also among the people. In fact, the effects of the entertainments on the public were looked at and they were extended for a few more days.

The tradition of keeping records, which is a part of the Ottoman state tradition, provides us with very important data in this regard. In this study, we will deal with the birth preparations based on the information in the TS.MA.d 974 numbered book. According to the information in this undated book, we will evaluate the goods and jewelry delivered to the harem for the Velâdet-i Hümâyûn, the dresses made for the ladies, and the blessings and blessings given to the midwife and concubines. In this regard, the prenatal and postnatal preparations in the Ottoman Palace will be examined. When we look closely at the palace life, it is seen that weddings and births have a separate place. Especially when the Ottoman Palace is in question, this magnificence and pomp is in an eye-catching dimension. The cost of this preparation will be examined and an approximate cost will be calculated.

Keywords: Ottoman, Velâdet-i Hümâyûn, Harem, Faith, İhsan.

АННОТАЦИЯ

«Веладет-и Хюмаюн» — это название, используемое для родов, происходящих во дворце. Когда роды проходили во дворце, подготовка к родам и послеродовые торжества также были великолепны. Все церемонии, проводившиеся в Османском дворце по поводу рождения детей султана, были записаны в книгу под названием церемонии Веладет-и Хюмаюн. Объявлялись новости о рождении принцев или султан, которые были членами династии, и раздавались ружейные и ружейные выстрелы, чтобы информировать общественность. Поскольку подготовка родильного зала требовала большого и лихорадочного процесса подготовки, валиде-султан лично позаботился о них. Торжества были встречены с большим воодушевлением не только во дворце, но и в народе. Фактически, были рассмотрены последствия развлечений для публики, и они были продлены еще на несколько дней.

Традиция ведения записей, являющаяся частью государственной традиции Османской империи, дает нам очень важные данные в этом отношении. В этом исследовании мы рассмотрим подготовку к родам на основе информации из пронумерованной тетради TS.MA.d 974. Согласно информации в этой недатированной тетради, мы оценим товары и украшения, доставленные в гарем для Веладет-и Хюмаюн, платья, сшитые для дам, а также подарки и пожертвования, которые давали повитухам и наложницам. В связи с этим будет рассмотрена дородовая и послеродовая подготовка в Османском дворце. Если внимательно присмотреться к дворцовой жизни, то видно, что свадьбы и роды занимают особое место. Особенно когда речь идет об Османском дворце, это великолепие и пышность бросаются в глаза. Стоимость данного препарата будет изучена и будет рассчитана примерная стоимость.

Ключевые слова: Османское государство, Веладет-и Хумаюн, Гарем, подарок и пожертвование

Giriş

Osmanlının saray hayatı ele alınırken düğünler ve doğumlar hem saray halkı için hem de Osmanlı toplumu için önemli olaylar arasında yerini almıştır. Saray halkı için bu törenler eğlence, ziyafet ve belli ritüellerin yerine getirildiği merasimlerdir. Halk için bu törenler saray içerisinde meydana gelen bu olayların halka eğlence ve ziyafet olarak

yansıması olarak görülebilir. Sarayda çok ciddi masraflarla yapılan bu törenler için takdim edilen hediyeler ve müjdeleme için top atışları yüklü maliyet gerektirmektedir.¹ Doğum tüm toplumlarda olduğu gibi Osmanlı toplumunda da kutsal sayılmıştır. Doğum yaşamı devam ettirebilmenin yegâne yolu ve bir başlangıçtır. Doğum, tüm canlılar için Allah'ın bir lütfudur.

Bu çalışmanın da konusu olan doğumlar yani Velâdet-i Hümâyunlar için yapılan eğlenceler ve bu eğlencelerin maliyetlerini ele alacağız.² Velâdet-i Hümâyun bazı kaynaklarda padişah çocuklarının doğumları için kullanılırken bazı kaynaklarda ise padişahın doğum günü kutlaması anlamında kullanılmaktadır (Pakalın, 1993, s. 587-588; Batmaz, 2007, s. 24). Bu çalışmada Velâdet-i Hümâyunu tabirini padişah çocuklarının doğumu için yapılan hazırlıklar ve kutlamaları için kullanacağız (Uzunçarşılı, 1988, s. 167-171). Kayıtlara yansıyan bilgilerden hareketle birçok şeyde olduğu gibi XVII. Asırda da sarayda yapılan merasimlerde de bir olduğu görülmektedir (Karatepe, 2004, s. 41-44). Bu değişimin konumuzla ilgili olması hasebiyle Sur-ı Hümâyun olarak kayıtlara geçen kutlamaların mali kayıtlarının tutulduğu, TS.MA.d 974 numaralı defterde geçen bilgilerden hareketle değerlendirilecektir. Bu doğumlar, büyük törenlerin ve masrafların yapılmasına yol açmıştır. Kayıtların tutulduğu Sur-ı Hümâyun ve Teşrifat defterlerinden törenlerle ilgili önemli bilgilere ulaşılmaktadır.

Harem-i Hümâyunda her şeyin bir ritüel halinde yapıldığı belgelere yansıyan bilgilerden anlaşılmaktadır. Velâdet-i Hümâyunda da bu ritüellerin en kapsamlı yapıldığı olaylardan biridir. Haremde düğünler ve doğumların ayrı bir yeri vardır. “Doğumdan üç gün sonra kadın, kendisi için hazırlanan özel odaya alınır. Her kadın için özel olarak loğusa odası düzenlenmiştir. Bu odalar değerli taşlardan inciler ve gümüş başlıklı sütuna yerleştirilmiştir. Yatağın etrafı duvarlara asılı kırmızı ve mavi satenden perdelerle çevrelenmiş, bu perdeler zümrüt ve ufak incilerle süslenmiştir. Loğusa bu odada altı hafta kadar kalmaktaydı. Loğusa odasında bulunan değerli mobilyalar ve değerli taşlarla hazırlanan tüm yatak takımları gibi özel eşyalar hazinedar tarafından özenli bir şekilde kaldırılır ve tekrar kullanılması için saklanırdı.

Doğumdan sonra yapılan törende ise tam bir hiyerarşi vardı. Özellikle haremın padişahı olan Valide Sultan ve hazinedar tarafından gerçekleştirilen törenlere davetlilerde hiyerarşik bir düzenle davet edilir ve bu düzen çerçevesinde Velâdet-i Hümâyun eğlencesinde yerini alırdı. Bu törene başta sultanlar olmak üzere vezir-i azamın ailesi ve devletin ileri gelenlerinin aileleri katılırdı.

Osmanlı devletinde kayıt sisteminin çok gelişmiş olduğu günümüze kadar ulaşan arşiv vesikalarından da anlaşılmaktadır. Bu kayıtlardan biri de bu makalede kullanılacak olan Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan Topkapı Sarayı koleksiyonu içerisinde yer alan ve TS.MA.D_00974 kayıtlı defterdir. Defterde yer alan

¹ TS.MA.d _2424 ve Hicri 29-12-1193 tarihli Şehzade Süleyman'ın doğumu münasebetiyle sur-ı hümâyunda verilen kuru yemiş ve ziyafetlerdeki yapılan masraflar hakkındaki kayıt. Bir başka örnekte: TS.MA.d_3060: “11 Şaban 1180 tarihinde III. Mustafa'nın oğullarından Şehzade Mehmed'in velâdeti hasebiyle yapılan sur-ı hümâyunun kaydedilen masraflarla ilgili buyruldu” bu belgelerden hareketle yapılan masrafları izah etmek mümkündür.

² TS.MA.d _10022 kayıtlı ve Hicri 29-12-990 tarihli “Sur-ı hümâyuna gelen muhtelif esnaf cemaatleri ile bunların kendi sanat ve meşguliyetlerine uygun ve onu temsil etmek üzere getirdikleri çeşitli hediyeler, sura iştirak eden pehlivanlar, canbazlar, karagözcüler, hokkabazlar, maskaralar, sazenceler vesairenin isimleri ve mevcutları ile surda gösterilmek üzere yapılmış olan kale, kule, köşk, şadırvan, yel değirmeni vesaire şekilleri” Bu belgeden de anlaşılacağı üzere doğum ile ilgili yapılan hazırlıklar ve onların masrafları hakkında bilgi bulmak mümkündür.

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-î Hümâyün

bilgiler iki başlık altında değerlendirilecektir. Birinci başlıkta yapılan kutlamalar, ikinci başlıkta ise doğum için yapılan hazırlıklar ve maliyetleri ortaya konulacaktır.

1. VELÂDET-İ HÜMÂYUN KUTLAMALARI

Osmanlı sarayın eğlence hayatına dair pek fazla araştırma yoktur. Doğum ve düğün gibi halkın da dahil olduğu törenlerle ilgili teşrifat kayıtları ve masraflarla ilgili kayıtlardan başka bilgi kaynağı yoktur. Teşrifatla ilgili ilk kayıtlar, Fatih Sultan Mehmet dönemine ait kanunnamelerde geçtiği görülmektedir (Karaca, 2011, s. 570-572). Osmanlı Devleti'nde şehzade ve sultanların doğum haberi saray içerisinde kalmaz mutlaka sokaklara, çarşı ve pazarlara tellallar vasıtasıyla ulaşırdı. Bu haber neticesinde Türk örf ve geleneklerine göre eğlenceler tertip edilirdi. Halk tarafından bu eğlenceler merakla takip edilirdi (Tarım Ertuğ, 2010, s. 131-148).

XVII. yüzyıla kadar sarayda yapılan doğumlarla ilgili ve doğumla ilgili yapılan eğlencelere dair arşivlerde az sayıda belge vardır. Kutlamalarla ilgili belgeler genellikle XVIII. ve XIX. Yüzyıla aittir. Özellikle XVIII. Yüzyıla ait Sultan III. Mustafa'nın kızları için doğum kaydı tutulduğu görülmektedir. Şehzadelerin, Sultan I. Ahmed'den itibaren Sultan Abdülaziz'e kadar tahta geçmeden çocuk sahibi olmaları yasaktır. Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid dönemlerine ait teferruatlı doğum kayıtlarını içeren arşiv vesikaları günümüze kadar ulaşmış doğumla ilgili doğan bebeğin doğum tarihi başta olmak üzere, yapılan hazırlıklar ve masrafları hakkında tutulan defterler mevcuttur (Uluçay, 2001, s. 67-71).

Velâdet-i Hümâyün töreni başlamadan harem ve sarayın diğer kısımları aydınlatılırdı. Sarayda ve şehirde şenlikler başlardı. Vezir-i azamın evinde toplanan devlet ricalinin aileleri saraya gelirlerdi. Kadınlar loğusa odasına hiyerarşik düzene göre alındıktan sonra odada bulunan başta valide sultan ve hanım sultanları selamlar ve sofaya oturup yatak üzerindeki değerli taşlarla süslenmiş örtünün ucunu öperlerdi. Bu tören sırasında iki cariye loğusa yatağının etrafındaki perdeyi açık tutarlardı. Selamlama bittikten herkes yerlerine oturduktan sonra eğlence ve ziyafet başlardı. Genellikle cariyelerin nameleri eşliğinde yapılan ikramlarda şerbetler ve çeşitli meyvelerden yapılmış, çiçeklerle süslenmiş ikramlıklar gelen misafirlere yine altından ve gümüşten yapılan kaplar içerisinde ikram edilirdi. Nahl denilen bu süslü ikramlıkları cariyeler misafirlerin önlerine koyarlar ve misafirler bu ikramları evlerine giderken götürebilirlerdi (D'ohsson, 1972, s. 1-32).

Bu eğlenceler altı gün sürer ve son gün beşik kabulü diğer adıyla Sadrazam Beşik Alayı yapılır ve tören biterdi. Kıymetli taşlarla süslü altın beşiğin kabulünde sadrazam beşiği vezirlerden ve ağalardan oluşan bir alay eşliğinde silahtar ağa beşiği harem ağasına teslim ederdi. Harem ağası beşiği loğusa odasına götürürdü. Beşik geldiği zaman odada bulunan ahali beşiği ayakta karşılardı. Bu sırada yeni doğan bebeği tutması için ya süt anne yani dayeye veya ebe kadına teslim edilirdi. Ebe kadın bebeği beşiğine yatırır, okunan dualara misafirler âmin diyerek eşlik ederdi. Ebe kadın üç defa sallayarak bebeği kucığına alırdı. Bunun üzerine misafirler değerli kumaşlarla beşiği örterlerdi bu kumaşlar ebe kadına hediye edilirdi. Beşik alayı denilen bu törenle halka duyurulmuş olurdu (Uzunçarşılı, 1988, s. 167-171).

Gelen misafirler eğlence boyunca haremdeki dairelerde kalırlar, ayrılırken kaldıkları dairenin sahibesine, bebeğe ve loğusaya hediye sunarlardı. Ayrıca gelen misafirler için de hediyeler hazırlanırdı. Bu hediyeler genellikle mücevher, kürk ve değerli kumaşlardan meydana gelmektedir. Sadrazamın karısı için yaklaşık yetmiş bin akçeye varan hediye takdim edilir ve bu hediyelerden mevkine göre gelen misafirler de nasibini alırdı. Ancak Şeyhülislamın karısı bu hediyelerden muaf tutulmuştur (D'ohsson, 1970, s. 1-267).

Doğum gerçekleşir gerçekleşmez ilk olarak, darüssaade ağasına duyurulur o da müjdeli haberi silahtar ağaya verir. Silahtar ağa da saraya duyururdu. Bu haber üzerine Enderun'da bulunan her odada erkek için 5, kız için 3 kurban kesilir ve doğum haberi kutlanırdı (Uluçay, 2001: 67-71). Doğum haberinin duyurulması için top atışları yapılırdı. Bir müsahhib veya cücelerden biri veziriazama doğumun olduğunu haber verirdi. Tellallar doğum haberini tüm İstanbul'a duyurmak için çarşı ve pazarda müjdeli haberi ilan ederdi. Aynı zamanda doğum haberini bildirmek üzere Anadolu ve Rumeli Beylerbeyine, kadınlara Hatt-ı Hümâyün gönderilirdi (Uluçay, 2001, s. 67-71; Özcan, 2000, s. 289).

Doğum sonrası yapılan şenliklerin olmazsa olması mehteran ve ziyafetlerdi. Hokkabazlar, eğlenceler genellikle 3 ile 7 gün arasında yapılırdı. Hatta halkın bu eğlencelerden çok memnun olması durumunda eğlenceler uzatılırdı.

a. Valide Sultan Beşik Alayı: Valide Sultan tarafından özenle hazırlatılan beşik, Valide Sultanın ağaları vasıtasıyla mehteran eşliğinde Eski Saraydan hareket eder; Bayezittan, Divanyolu, Ayasoyfa önünden geçerek Topkapı Sarayında darüssaade ağasına teslim edilene kadar bu tören devam ederdi. Töreni halk büyük bir coşkuyla izler bebek ve padişah için dualar ederlerdi. Darüssaade ağası beşiği Hareme götür ve görevli kadınlara teslim ederdi. Darüssaade ağası beşiğin teslim edilmesinin ardından törene katılan ağalara ve görevlilere inam ve ihsan dağıtırdı (Uluçay, 2001, s. 67-71).

b. Sadrazam Beşik Alayı: Sadrazamın beşik alayı Valide Sultanınkinden daha ihtişamlı ve göz kamaştırıcı olurdu. Bu alay doğumun altıncı günü yapılır ve loğusa eğlencesi için devlet ricalinin aileleri saraya davet edilirdi. Sadrazam da Valide Sultan gibi beşiği ve yorganı, beşik örtüsünü kıymetli mücevherlerle süsletirdi. Doğan bebek erkek ise sorguç yaptırılırdı. Valide Beşik Alayında olduğu gibi sadrazam, Enderun ağaları, çavuşlar, kapıcılar ve diğer görevliler bu alayda yerini alırdı. Mehteran eşliğinde ve dualarla paşa kapısından alınan beşik Divanyolu üzerinden Topkapı Sarayında orta kapıdan içeri girdikten sonra araba kapısında bekleyen darüssade ağasına beşik, yorgan ve beşik örtüsü teslim edilirdi. Darüssaade tarafından teslim alınan beşik padişaha ve sonra hareme götürülürdü. Lohusa odasına götürülen beşik geldiğinde odada bulunan ve hiyerarşik bir düzen içerisinde oturan kadınlar ayağa kalkardı. Ebe kadın beşiğin içerisine bebeği dualarla yatırır ve üç kez salladıktan sonra bebeği kucağına alırdı. Bu tören sonunda davetlilere ve törene katılanlara kürkleri, elbiseleri, mücevherleri hediye edilirdi. Lohusa eğlencesi için gelen misafirler haremde üç gün misafir edilirdi. Gelen misafirlerde bebek, anne ve kaldıkları dairenin sahibi için hediyeler takdim ederlerdi (Uluçay, 2001, s. 67-71). Devlet bu kutlamaları ve eğlenceleri zaman içerisinde masrafları kısmak için terk etmek zorunda kalmıştır. Doğumlar sadece top atışlarıyla duyurulmuştur.

2. SARAYDA VELÂDET-İ HÜMÂYUN İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR VE MALİYETLERİ

Doğum yaklaştığı zaman Haremin hâkimi Valide Sultan ve onun emrindeki başta hazinedar kalfa olmak üzere hummalı bir hazırlığa girişilirdi. Bu hazırlıklar sırasında başta doğum için haremde bulunan büyük bir oda doğum odası olarak ayrılır ve odanın mefruşatına geçilirdi. Hazırlıklar sırasında çocuk takımları, yatak takımları, mücevherat, elbise gibi gerekli eşyaların alınması için hazinedar kethüdası bizzat ilgilenirdi. Çocuk ve kadın için hazırlanan takımlardan elde olanlar varsa bunlar tekrar yaptırılmazdı. Hazinedar, Valide Sultanın istediklerini bir defter tanzim ederek hareme teslim ederdi. Doğum için ebe kadın ve süt nine veya diğer adıyla daye bulunurdu. Doğum odası değerli kumaş ve mücevherlerle baştan aşağı süslenirdi. Beşik takımları, yatak takımları, yorganlar, yastıklar ve cibinlikler bu kumaşlarla ve inci, pırlantalarla süslenirdi. Bu süslemede kırmızı atlasın önemli bir yeri vardır. Bu odanın en süslü yeri bebeğin beşiğidir. Haremde bulunan beşikler

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

uygun görülmez ise Darphane’de altından veya gümüşten yenisi yaptırılır hareme teslim edilirdi. Beşik için yaptırılan seraser örtüler ve yorganlarda değerli taşlarla süslenir, beşiğin baş ucunda Kur’an-ı Kerim’in konması için değerli taşlarla süslü bir kese yapılır ve beşiğin baş ucuna konulurdu. Yine incilerle, pırlanta, zümrüt ve elmaslarla donatılmış “Maşallah” ve horoz mahmuzu nazarlıklar asılırdı (Uluçay, 2001, s. 67-71). Bu hazırlıklar sadece doğum odası için yapılmazdı aynı zaman da sarayın içi ve dışı kandillerle, fanuslarla, fenerlerle aydınlatılır ve süslenirdi. İleri gelen devlet ricalinin konakları ve İstanbul’un sokakları aynı şekilde süslenirdi. Hatta konakların süslemeleri kişilerin gelirleriyle doğru orantılı olarak yapılır ve bu zenginliğin bir göstergesi sayılırdı.

Velâdet-i Hümâyün için hareme teslim olunan eşya ve mücevherat, kadınefendi için yaptırılan elbiseler, ebe kadına ve cariyelere verilen ihsanlar (TS.MA.d. 974_1, v. a1).

Sıra No	Materyal	Beher	Açıklama
1	Pırlanta elmas ile müzeyyen maşallah	1	
2	Pırlanta elmas ile müzeyyen zümrüd	1	
3	Pırlanta elmas ve yakud ve zümrüd ve piruze ile müzeyyen horuz mahmuzu nazar takımı	1	
4	Pırlanta elmas ve inci ile müzeyyen sırma ve pul ve tırtıl işli sırma işleme ve incü püsküllü kugaz? Kıt’a Musaf-ı şerif kesesi	1	
5	Ruze elmas ile müzeyyen altun yıldız sim beşik için	1	
6	Yaldızlı ağaç beşik	1	
7	Oymanlı ceviz beşik	1	
8	Sim hamam taşı	1	
9	Sim kaplı bağa	1	
10	Yaldızlı sim sübük	4	
11	Yaldızlı nühas leğen	2	
12	Yaldızlı nühas ibriz	2	
13	İncili ve sırmalı ve pul ve tırtıl işlemeli pembe seraser beşik yorganı	2	
14 Beşik yorganı	4	
15	İncili ve sırma ve pul ve tırtıl işlemeli ve sırma kaytanlı pembe seraser bağırdağ	2	
16 bağırdağ	4	
17	İncili ve sırma pul ve tırtıl işlemeli ve sırma saçaklı ve ve oyalı penbe seraser beşik örtüsü	1	
18	Kılabdan işlemeli dallı sugati? Bez yorgan çarşeb (çarşaf)	2	
19	Dokuma? dilbent yorgan çarşeb	4	
20 şal takye	3	
21	Düz hindi? şal takımı	7	
22	Dokuma tülbent	20	
23	Düz ... top	3	
24	Pembeli kulplu tülbent etek bezinden?	20	
25	Güvez atlas beşik şiltesi	3	
26	Dokuma tülbent beşik şiltesi	3	

27	Pembeli fitilli tül bent entari içlik	12+12=24	Toplam: 24
28	Pembeli tül bent etek bezleri	10	
29	Pembeli tül bent kol bezleri ayak bezleri	10+10=20	Toplam: 20

Sıra No	Materyal	Beher	Açıklama
1	İki tarafı inci ve sırma pul ve tırtıl işlemeli ve sırma saçaklı ve sırma püsküllü pembe seraser üstü? Tavanlık kapı farbalası	1+1+1+2=5	Toplam: 5
2	İnci ve sırma ve pullu ve tırtıl işlemeli ve sırma kordonlu ve sırma şeritli pembe seraser yatak takımı. Duvar yastığı, yüz yastığı, koltuk yastığı, şilte ve makad	4+2+2+2=10	Toplam:10
3	Sırma ve pul ve tırtıl işlemeli pembe seraser küçük erkan minderi: ve VASF-1 mezkûr basmak?	3+3=6	Toplam:6
4	Kılabdan işlemeli güzel atlas yatak puşidesi	1	
5	İncili ve sırma ve pullu ve tırtıl işlemeli pembe seraser yorgan: sarı sırma işlemeli	1+1=2	Toplam:3
6	İncili ve sırma ve pullu ve tırtıl işlemeli pembe seraser yüz yastığı	3	
7	Beyaz Zeminli Çarşef (çarşaf), yüz yastığı	1	
8	Kılabdan işlemeli suzeni ? Bezi yorgan çarşef (çarşaf), yatak çarşef (çarşaf)	2+1=3	Toplam:3
9	İncili e sırma ve pul ve tırtıl işlemeli şali atlas boğça	1	
10	Sırma ve pul ve tırtıl işlemeli ve sırma ve saçaklı ve sırma püsküllü pembe seraser pencere ve kapı perdesi farbalası	4+4=8	Toplam:8
11	Sırma işlemeli ve kılabdan saçaklı beyaz pencere şemsiyesi	3	
12	Kılabdan işlemeli güzel atlas kapı şemsiyesi	1	
13	Sırma ve pul ve tırtıl işlemeli pembe seraser zar parça? beher 3, ceste 44, boğça 9	3+44+9	Toplam:9
14	Sırma ve pul ve tırtıl işlemeli pembe seraser köşe sediri: Yastık 10, koltuk yastığı 4, yüz yastığı 4, şilte ve makad 4	10+4+4+4=22	Toplam:22
15	Sırma ve pul ve tırtıl işlemeli ve sırma şeritli güzel atlas nihali? Beher 1, vASF-1 mezkere basamak ?1	1+1=2	Toplam:2
16	Altın yıldızlı yataklık beher 1, 2, kürsü? 4	1+2+4=7	Toplam:7
17	Altın yıldızlı pirinç perde kolları?	8	
18	Sırmalı kırmalı? püsküllü	27	
19	Sırmalı şemsiye püsküllü	9	
20	Sırma kordon	675	
21	Sırma şerit	220	
22	Sırma saçak	339	

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

23	Yaldızlı ve kadifeli kâğıd sandık	1	
24	Eşya vaz' olunmak üzere sandık	12	

Bâlâda müceddeden tanzim olunan eşyalar için sarf olunan:

Pırlanta elmas ile müzeyyen maşallah için			
1	Kebir ve kebirce Mahlût pırlanta kırat beher 48, bağdadi? 2, mabeyn-i hümayundan verildi	Miktar yok	
2	Sayı? taşı.... 3, borcu?	Miktar yok	
3	Altın ceste 8 çift? 80	640	
4	Sim ceste 55, çift? 5	202	
5	Sim ve cila ve mahfuz bahası	4620	
6	Üstadiyesi	7000	
	Toplam	12562	

Pırlanta elmas ile müzeyyen zümrüt avize için			
	Kebir ve kebirce mahlût, kırat beher 27, beher 22, mabeyn-i hümayundan verildi	Miktar yok	
	Sayı? taşı beher 1, borcu?	Miktar yok	
	Zümrüt beher 1	Miktar yok	
	Altın ceste 72, çift 80?	780	
	Sim ceste 42, çift 5?	231	
	Simli? Ve cila ... ve sade ve savat üstadiyesi	10870	
	Toplam	11881	

Pırlanta elmas ve yakut ve zümrüt ve perüze ile müzeyyen nazır takımı için			
	Kebir ve kebirce mahlût, kırat beher 31, mabeyn-i hümayundan verildi	Miktar yok	
	Sayı? taşı beher 1, borcu?	Miktar yok	
	Altın ceste 58, çift 80?	640	
	Sim ceste 37, çift 5?	203	
	Zümrüt ve yakut ve peruze, beher 3 borcu?	Miktar yok	
	Simli? Ve cila üstadiyesi ve mahfuz bahası	8600	
	Toplam	9443	

Pırlanta elmas ile müzeyyen sırma işli ve incili püsküllü Mushaf-ı şerif kesesi için			
	Kebir ve kebirce mahlût, kırat beher 81, beher? 22, mabeyn-i hümayundan verildi	Miktar yok	
	Sayı? taşı beher 1, borcu?	Miktar yok	
	Sim ceste 88, çift 5?	484	
	Simlü? Ve cilası?	5200	
	Sade? üstadiyesi	4820	
	İnci miskali hazine-i hümayundan verildi	Miktar yok	

Gügez kadife beher 21, ceste 12, çift? 150	285	
Toplam	10779	

Roza elmas ile müzeyyen altın yıldız sim beşik için		
Kebir ve kebirce mahlût üzere, beher kırat 565, ... 22, mabeyn-i hümayundan verildi	Miktar yok	
Sim ceste 7850, çift 5?	43.175	
Gümüşcü üstadiyesi	15.000	
Dökme ve dövme ? ve harç üstadiyesi	6500	
Kakma ve kalem ve şıkağ?	14.750	
Elmas sadesi ve üstadiyesi	17.500	
Simli ve cila üstadiyesi	23.500	
Yıldız bahası	15.000	
Mazgala ve cila üstadiyesi	4550	
Baha beşik ve kadife serraciyesi	1750	
Toplam	142.725	

Sim hamam taşı ve sim kaplumbağa ve yıldızlı sim sübek için		
Sim ceste 645, çift? 5	3547	
Üstadiye ve dökme harç ve mazgalası	3550	
Savat üstadiyesi	1250	
Toplam	8347	

Yıldızlı nühas leğen ve ibriz? için		
Nühas leğen bahası	1800	
İbriz? bahası	780	
Yıldız ve mazgala ve cila ve üstadiyesi	5800	
Toplam	8380	

Beşikler için harcan miktar ve bedel		
Yıldızlı tahta beşik beher	1	
Ceviz beşik	1	
	2 adet beşik	
Toplam	4400	

Sıra No	Materyal	Beher	Açıklama
Seraser için miktar ve bedel			
	Hareli pembe seraser: ceste 1678, 315	Toplam: 531.405	
Fabrikâri gügez atlas için miktar ve bedeli			
	Fabrikâri gügez atlas: ceste 204,200	Toplam: 40.800	
Kılabdan işlemeli gügez atlas için miktar ve bedel			
	Kılabdan işlemeli gügez atlas: ceste 160,185	Toplam: 40.800	

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

Pembe düz canfes için miktar ve bedel		
Pembe düz canfes ceste 1116, 40	Toplam: 44.640	
Pembe atlas için miktar ve bedel		
Pembe atlas, ceste 92, 70	Toplam: 6440	
İpek şerit için miktar ve bedel		
İpek şerit ceste 50,8	Toplam: 400	
Kılabdan işlemeli için miktar ve bedel		
Kılabdan işlemeli suzeni ? top beher 6,5000	Toplam: 30.000	
Kılabdan Tafta için miktar ve bedel		
Kılabdan Tafta ceste 5,100	Toplam: 500	
Beyaz ... için miktar ve bedel		
Beyaz ... ceste 75,60	Toplam: 4500	
Mai atlas için miktar ve bedel		
Mai atlas ceste 770,8	Toplam: 960	
.... şal için miktar ve bedel		
.... Şal top beher 2,3850	Toplam: 7700	7700:2=3850

Güvez atlas için miktar ve bedel		
Güvez atlas ceste 7,200	Toplam: 1500	
Çarşeb (çarşaf) için miktar ve bedel		
Çarşeb (çarşaf) top beher 1	Hazine-i hümâyuna verildi	
Sarı? pulat için miktar ve bedel		
Sarı? pulat top beher 49,210	Toplam: 10.290	
Amerikan bezi için miktar ve bedel		
Amerikan bezi, top beher 25,200	Toplam: 5000	
Amerikan bezi için miktar ve bedel		
Amerikan bezi, top beher 13,180	Toplam: 2340	
Keten bezi için miktar ve bedel		
Keten bezi, ceste 40,15	Toplam: 600	
Puşide için pike miktar ve bedel		
Puşide için pike top beher 1, mevcut?		

Sırma pul ve tırtıl işlemeli kadife eşyalar sırma ve pullu için miktar ve bedel		
Sırma pul ve tırtıl işlemeli kadife eşyalar sırma ve pullu için: ceste 128570, 13	Toplam: 1671.410	
İnci ve sırma pul ve tırtıl işlemeli kadife eşya için işçilik ve resm-i üstadiyesi miktar ve bedel		
İnci ve sırma pul ve tırtıl işlemeli kadife eşya için işçilik ve resm-i üstadiyesi	Toplam: 6437.923	
İpek kadife için miktar ve bedel		
İpek kadife ceste 60, ... 2	Toplam: 120	

Pembe bezi için miktar ve bedel		
Pembe bezi top beher 10, ... 30	Toplam: 300	
Tülbent için miktar ve bedel		

Tülbent top beher 10, ... 140	Toplam: 1400	
İnce tülbent için miktar ve bedel		
İnce tülbent top beher 4, ... 160	Toplam: 640	160x4=640
İpek beşik kaytan ve ibrişim püskül için miktar ve bedel		
İpek beşik kaytan ve ibrişim püskül takım beher 2	Toplam: 1500	
Çiçekli beyaz canfes için miktar ve bedel		
Çiçekli beyaz canfes ceste 127, 20	Toplam: 2540	
Pembe için miktar ve bedel		
Pembe.... , ceste 280, 30	Toplam: 8400	280x30=8400
Düz şellaki? için miktar ve bedel		
Düz şellaki? , ceste 3, 25	Toplam: 75	3x25=75
İnce Amerikan bezi için miktar ve bedel		
İnce Amerikan bezi, top beher 3,100	Toplam: 300	3x100=300
.... için miktar ve bedel		
.... top beher 18,180	Toplam: 3240	18x180=3240
Tire kaytan için miktar ve bedel		
Tire kaytan top beher 6,50	Toplam: 300	6x50=300

Altın yıldızlı tahta yataklık için miktar ve bedel		
Altın yıldızlı tahta yataklık beher 1, sedir 2, kürsü? 5	8 adet: Toplam: 114.000	
Eşya vaz' olunmak üzere tahta sandık için miktar ve bedel		
Eşya vaz' olunmak üzere tahta sandık beher 11,	3100?	
Yıldız kâğıt sandık için miktar ve bedel		
Yıldız kâğıt sandık beher 4	25.650	

Yorgancı ve terzi ve cilacı yevmiyesi olarak verildi: miktar ve bedel		
Yorgancı ve terzi ve cilacı yevmiyesi olarak verildi	Toplam: 13.240	
Sırma saçak ve sırma şerit: miktar ve bedel		
Sırma saçak ve sırma şerit, ceste 40.432,21	Toplam:849.072	40.432x21=849.072
Bohça için güllü tomar?: miktar ve bedel		
Bohça için güllü tomar?, ceste 18,225	Toplam: 4050	18x225=4050

Bu sayfanın toplam tutarı: 100.613.53 olmaktadır.

Kebir inci (TS.MA.d. 974_1, v. b1.)		
Beher 19263	Toplam: 3531	Hazine-i hümayuna verildi
Kebirce inci.		
Beher biri miskal	miskal	Bu dahi
15,21,31,34,36,37,40	80+103+429+103+44+13+22	Toplam: 794
Orta boy inci		
Beher bir miskali?	miskal	Bu dahi

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

44,50,55,63,76,82,88	69+24+164+40+171+400+150	Toplam: 1019 (1018 yapıyor ama katip yanlış yazmış)
----------------------	--------------------------	--

Sağır ve sağırce inci		
Beher biri miskal	miskal	Bu dahi
120,130,172,195,200,233,300	36+205+26+24+29+272+292+263	Toplam: 794

Mushaf-ı şerif kesesiyçün inci		
Miskal beher	21	Bu dahi

Devletlü kadınefendi hazretleriçün müceddiden tanzim olunan:

İnci ile müzeyyen beyaz Sırma ve pul ve tırtıl işlemeli sarı hare kaplı sırma samurî bovi? kürk		
Beher	1	
Beyaz sırma ve pul ve tırtıl işlemeli sarılı hare elbise takımı		
Beher	1	
Sarı sırma ve pul ve tırtıl işlemeli lacivert atlas elbise takımı		
Beher	1	
Siyah kadife ve allı? Mor hare elbise takımı		
Beher	1	
Siyah kadife ve allı? Mai hare elbise takımı		
Beher	1	
Elvan ipek işli ve allı? pembe hare elbise takımı		
Beher	1	
Elvan ipek işli ve allı? Güllü ... pembe elbise takımı		
Beher	1	
.... şal		
Top	1	
Telli ve güllü? bohça		
Beher	1	

Harem:

İnci ile müzeyyen beyaz sırma ve pul ve tırtıl işlemeli sarı hare kaplı kürk kabı için		
Sarı hare ceste 12, top 120	1560	
Beyaz sırma ceste 1350, top 12	16.200	
Pul ve tırtıl ceste 125, top 12	1500	
İşçilik üstadiyesi	28.750	
Sade? Samurî kürk tulumu beher 1	16.000	
Samur tokası? kürk beher 1	12.240	
Terzi üstadiyesi	450	
Toplam	76.700	

Beyaz sırma ve pul ve tırtıl işlemeli sarı hare elbise için		
Sarı hare ceste 34, ... 130	4485	
Beyaz sırma ceste 3900?, ... 12	46.800	
Pul ve tırtıl ceste 920, top 12	11.040	
Entari işçilik olarak	45.000	
Hariç? İçin beyaz sırma ceste 1280, ... 12	15.360	
Hariç? işçilik olarak	24.650	
Terzi üstadiyesi	1450	
Toplam	148.785	

Sarı sırma ve pul ve tırtıl işlemeli lacivert ve atlas elbise için		
Lacivert atlas ceste 44, ... 120	5340	
Sarı sırma ceste 3950, ... 12	51.351	
Pul ve tırtıl ceste 730, top 13	9490	
Entari işçiliği olarak	46.550	
Harç için beyaz sırma ceste 1480, ... 12	17.940	Kâtip yanlış yazmış 1480x12=17.760 yapıyor
Tırtıl ceste 120, ...13	1560	
Harç İşçiliği olarak	27.850	
Terzi üstadiyesi	1450	
Toplam	161.531	

Siyah kadife allı? Mor hare top		
.... 2 8250	Toplam: 16.500
Siyah kadife allı? Mai hare top		
beher 2	8250	Toplam: 16.500
Elvan ipek işlemeli pembe hare top		
Beher 2	7750	Toplam: 15.500
Elvan ipek işlemeli gül kurusu? hare top		
beher 2	7750	Toplam: 15.500
Çiçekli kadife harç top		
beher 40	140	Toplam: 5600
Elvan düz canfes		
ceste 230	40	Toplam: 9200
.... Şal top		
beher	1	Toplam: 18.500
Çiçekli beyaz canfes		
Ceste 32	20	Toplam: 640
Telli üsfaki?		
ceste 7	140?	Toplam: 975
Tülbent top		
Beher 5	120	Toplam: 600
Elbise astariyesi takım		
Beher 4	825	Toplam: 3300
Yaldızlı kâğıt? Kaplı elbise sandık		

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

Beher 2	325	Toplam: 650
---------	-----	-------------

Toplam Yekün: 490.481

Velâdet-i Hümâyün için tanzim olunup ebe kadın cariyelerine ihsan-ı şahane buyrulan:

Sarı sırma ve pul ve tırtıl işlemeli mor atlas kaplı samur tokası? kürk		
Beher	2	
Sarı sırma ve pul ve tırtıl işlemeli mor atlas elbise takım		
Beher	2	
Elvan ipek işlemeli sarı hare elbise takım		
Beher	2	
Canfes boğça		
Beher	2	

Harem:

Sarı sırma ve pul ve tırtıl işlemeli mor atlas kaplı samur tokası kürk için		
Mor hare ceste 15, ... 120	1800	
sarı sırma ceste 485, ... 13	6305	
İşçilik üstadiyesi	4200	
Samur tokası kürk tulumu? 2, ceste 900	18.000	
Terzi üstadiyesi	350	
Kürkçü üstadiyesi	240	
Toplam	30.895	

Sarı sırma ve pul ve tırtıl işlemeli mor atlas işi için		
Mor atlas, ceste 70, ... 120	8400	
Sarı sırma ceste 694, ... 13	8122	694x13=9022 yapıyor kâtip yanlış yazmış
Pul ve tırtıl ceste 1086, top 13	15.418	1086x13=14.118 yapıyor kâtip yanlış yazmış
Kılabdan harcı? ceste 610, ... 15	9150	
İşçilik üstadiyesi	12.400	
Terzi üstadiyesi	1450	
Toplam	54.940	

Elvan ipek işlemeli sarı hare elbise top		
Beher 2	5250	Toplam: 10.500
Düz canfes		
Ceste 140	40	Toplam: 5600
Çiçekli canfes		
Ceste 53	20	Toplam: 1060
İpek harcı top		
Beher 20	140	Toplam: 2800
Tülbent top		
Beher 3	120	Toplam: 360
Elbise üstadiyesi takım		

Beher 2	325	Toplam: 650
... şal top		
Beher 1	Toplam: 6000	

Yekün/ toplam: 112.805

Velâdet-i Hümâyun için tanzim olunup daye kadın cariyelerine ihsan-ı şahane buyrulan:

Elvan ipek işlemeli boğazi? elbise takım		
beher 4		

Harem:

Elvan ipek işlemeli allı gaz? top		
beher 1	boş	2650
Elvan ipek işlemeli allı gaz? top		
... beher 1	boş	2850
Elvan ipek işlemeli allı gaz? top		
beher 1	boş	2750
Elvan ipek işlemeli allı gaz? top		
beher 1	boş	2680
Düz canfes		
ceste 60	40	Toplam: 2400
Kadife harcı Top		
beher 12	200	Toplam: 2400
Dokuma? Tülbent top		
beher 4	150	Toplam: 600
..... ferace?		
beher 2	500	Toplam: 1000
Yemeni oyası		
beher 2	150	Toplam: 300
Pırlantalık baş yemeni ?		
beher 2	20	Toplam: 40
Baş yemeni ?		
beher 2	9	Toplam: 18
Yaşmak		
beher 2	20	Toplam: 40
Çetrik pabucu		
top 2	35	Toplam: 70
Ruganlı ... ?		
Beher 2	20	Toplam: 40
Elbise üstadiyesi takım		
beher	4	Toplam: 2600
Mesarıfat-ı saire olarak verilen		
Toplam	280	

Yekün: 20.718

Velâdet-i Hümâyun için diğer yatak odası ferş ve tanzim olunduk da sarf olunan (TS.MA.d. 974_2, v. a2.)

Pencere: beher 6, ceste 6		
---------------------------	--	--

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

Kapı: beher 1, ceste 1
Erkan takımı: beher 2
Yatak takımı: beher 2
Def'a yatak şitesi: beher 2
Cibinlik: beher 2

Harem:

Güllü tomar		
Ceste 62	225	Toplam: 14.062
Gügez zemin sarı çiçekli tomar?		
ceste 65	75	Toplam: 5.525
Kılabdanlı		
Ceste 205	185	Toplam: 38.013
Elvan düz canfes		
Beher 6, ceste 145	40	Toplam: 5830
..... şal kenarı top		
beher 10	250	Toplam: 2.500
Şal kenarı İpek top		
Beher 40	50?	Toplam: 2.000
..... top		
beher 2	165?	Toplam: 212?
..... top		
Beher 2	100	Toplam: 200
Kalın Amerikan bezi top		
Beher 2	140	Toplam: 280
İnce Amerikan bezi top		
Beher 2	80	Toplam: 160
... tülbent top		
Beher 3	50	Toplam: 150
.... Kaytan top		
Beher 3	40	Toplam: 120
Kasnak?		
Beher 1	25	
Pembe		
Ceste 10	30	Toplam: 300
Terzi ve yorgancı ve hallaç yevmiyesi ve mesarifati sairesi olarak verildi		
Toplam 4760		

Yekün: 74.328

Velâdet-i Hümâyün için tanzim olunan daire-i alide vâk'î kebir-i divanhane ferş olunduk da sarf olunan:

Pencere	Beher 4 8, 3	
....	Ceste 3 9, 3	
Kebir koltuk	Beher 24		
.....	Beher 7		

Harem:

Güvez zemin sarı çiçekli tomar		
ceste 697	75	Toplam: 59.372
İpek saçak top		
Beher 28	220	Toplam: 6160
İpek		
Beher 22	130	Toplam: 2860
... top		
Beher 10	180	Toplam: 1800
... top		
Beher 3	195?	Toplam: 577
... şeridi top		
Beher 5	50	Toplam: 250
Sandalye? Arkaları için		
Ceste 19	18	Toplam: 351
Bende? Kaytan top		
Beher 4	40	Toplam: 160
Terzi ve yorgancı ve hallaç yevmiyeleri ve mesarifat-ı sairesi olarak		
		Toplam: 3310

Yekün: 74.841**Velâdet-i Hümâyun vukû'unda Harem-i Hümâyun-ı Şahaneye teslim olunan:**

Beyaz müceddiden olarak		
		Toplam: 30.000
Ebe kadın cariyelerine ihsan-ı şahane buyrulan		
		Toplam: 5000
... şal top		
Beher 2	600	Toplam: 1200
.....		
Ceste 40	120	Toplam: 4800
Nazarlık		
ceste 30	... 100	Toplam: 3000
Yaygılıkçun ...? şal top		
Beher 1	boş	Toplam: 7000
Def'a ... şal top		
Beher 1	boş	Toplam: 5000
Def'a şal top		
Beher 1	boş	Toplam: 4800

Yekün. 70.800**Velâdet-i Hümâyun vukû'unda tanzim olunup Harem-i Hümâyun-ı Şahaneye teslim olunan:**

... şal yorgan		
Beher 1	Mevfuk?	
Elvan canfes üzerine pembe? ... İşlemeli yorgan		
Beher 3	Mevfuk?	
Kılabdan Ve tel işlemeli yorgan		

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

Beher 1	Mevfuk?	
Kalemkâri yorgan		
Beher 1	Mevfuk?	

Soğlu? bez yorgan		
Beher 9, bol basması 8, basma 8,	Mevkuf?	Toplam 25
Canfes şilte		
Beher 20		
Kumaş şilte		
Beher 2	Mevkuf?	
Basma şilte		
Beher? 47		
Basma şilte		
Beher 11	Mevkuf?	
Canfes yorgan yastık		
Beher 14		
Kalemkâri yüz yastığı		
Beher 15		
Kumaş yüz yastığı		
Beher 2		
Kılabdan yüzlü? işleme yüz yastığı		
Beher 16	Mevkuf?	
Kalemkâri yüz yastığı		
Beher 2	Mevkuf	
Basma yüz yastığı		
Beher 20	Mevkuf?	
Saf ipek Erzak?		
Beher 7 canfes 1	7+1=8	Toplam: 8
... dokuma erzak?		
Beher 32		
Pembe zar? ... yatak çarşebi (çarşaf)		
Beher 8, 8	8+8= 16 Mevkuf?	Toplam:16
.... Yatak çarşebileri (çarşafı)		
Beher 32	Mevkuf?	
Canfes Minderi		
Beher 11		

Harem:

Elvan düz canfes		
ceste 662, 40	Toplam: 26.500	
Kadife? top		
beher 30, 150	Toplam: 4500	
... Amerikan bezi top		
beher 8, 150	Toplam: 1200	
Kalın Amerikan bezi top		
beher 19, 180	Toplam: 3420	
Erzaklık? ve def'a		

ceste 590, 6	Toplam: 3540	
Tülbent top		
beher 3, 130	Toplam: 390	
Tülbent top		
beher 15, 90	Toplam: 1350	
... top		
beher 13, 60	Toplam: 780	
Kalemkâri yorgan ve yastık takımı		
Beher 10, 500	Toplam: 5000	
Pembe		
Ceste? 748, 40	Toplam: 29.920	
Terzi ve hallaç yevmiyesi		
Beher 120, 30	Toplam: 3600	
Mesarîfat-ı bais de? Olarak verilen		
		Toplam: 950
Çarşeblik (çarşaflık) tülbent top		
Beher 20, ... 180	Toplam: 3600	
Basma top		
Beher 4, ... 150	Toplam: 600	

Toplam: 85.350

Yekün: 109.906,86

Osmanlı sarayında padişahların çocuklarının doğumlarıyla ilgili yapılan tüm törenler Velâdet-i Hümâyün merasimi adı ile bu deftere kayıt edilirdi. Hanedan üyesi olan şehzade veya sultanların doğum haberi ilan edilirdi. Halkı haberdar etmek için top ve tüfek atışları yapılırdı. Bundan önce odanın hazırlanması büyük ve hummalı bir hazırlık süreci gerektirdiğinden bunlarla valide sultan bizzat kendisi ilgilenmiştir (Genç, 2021, s. 60-80). Kutlamalar sadece sarayda değil aynı zamanda halk arasında da büyük bir coşku ile karşılanırdı. Hatta eğlencelerin halk üzerindeki etkisine bakılıp birkaç gün daha uzatıldığı olmuştur.

Velâdet-i Hümâyün için hareme teslim olunan eşya ve mücevherat, kadınefendi için yaptırılan elbiseler, ebe kadına ve cariyelere verilen ihsanlar defterin başlığından da anlaşıldığı üzere doğum öncesi birtakım hazırlıklar yapıldığı görülmektedir. Bu hazırlıklara dair kullanılan eşyaların cinsi, miktarı ve bu eşyaların bedeli açık bir şekilde belirtilmiştir. Özellikle bu makalede değerlendirmeye tabi tutulan mefruşat ve elbiseler için kullanılan malzemenin cinsi ve bedeli olacaktır. Bu defterde emtianın cinsi ve bedeli olması defteri daha kıymetli bir veri kaynağı yapıyor. Ancak defterin tarihinin olmayışı hangi döneme ait olduğunu belirlememizi engellemektedir. Envanter kayıtlarının tutulduğu defterde detaylı bilgi bulmak mümkündür. Bu makalede kullandığımız defterde aynı özelliklere sahip bir defterdir.

Osmanlı dönemine ait kaynaklara bakıldığında, Velâdet-i hümayun defterleri gibi envanter kayıtlarının tutulduğu defterler, seyahatnameler, albümler ve kıyafetnameler dönemin kullanılan eşyalarına, kumaşlarına ve önemlisi elbiselerine ışık tutmaktadır. Bu konuda minyatürler, az sayıda da olsa resimler Osmanlı kadınının kıyafetleri konusunda bilgi vermektedir. Ayrıca makalede ele alınan defterde olduğu gibi ve belgelerde Osmanlı kadınının yaşamını anlatmakta, yaşamından alınan kesitlerle, görüntüsü ve giyimi günümüze aktarılmaktadır. Osmanlı kadınının görsel açıdan günümüze aktaran en önemli belgeler minyatürlerdir. Minyatürlerde tasvir edilen kadın resimleri kadının yaşamı, giyimi

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

ve sosyal durumu ile ilgili olarak dönemin özelliklerini günümüze aktarmaktadır. Osmanlı Devleti güçlü bir imparatorluk haline gelirken kadının sosyal durumu önemli ölçüde gerilemiştir. Özellikle şehirlerde, kadınlar ayrı bir grup halinde ve katı yaşam şartları altında yaşamaya zorlanmışlardır. Osmanlı saray kadınlarının giyimi, iğneden ipliğe bütün özellikleriyle, içinde zevk olan bir sanat ürünüdür. Kumaşlar, kesimleri, işlemeleri, baş süslemeleri, çorap ve ayakkabıları, takı ve mücevherleriyle bir bütün olarak ele alındığı zaman kadın kıyafetleri gerçekten, uyum, değişkenlik, canlılık, zarıflıkla dolu özellikler taşır. Saray kadınının giyimini, tek bir başlık altında incelemek mümkün değildir. Kadınların giyimi taşıdıkları özelliklere göre, saray giyimi, çarşı giyimi, şehir kadınlarının giyimi, Anadolu kadınlarının giyimi gibi gruplandırmalar yapılabilir. Ayrıca bölgeler ve yerel özelliklere göre, o bölgelerde geçerli boyalar, dokumalar işlemler ve kesimler, kadın giyimini etkileyen ve farklılıklarını gösteren önemli unsurlardır. Osmanlı döneminde insanların değişik özelliklerine göre tanımlanmasında giyim şekli çok büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla insanlar sınıflandırmak için kullanılan giyim şekli, katı kurallara bağlıdır. Kumaş üretimi ve kıyafet denetimi ile ilgili kararlar ve bu düzenlemeler hakkında emirnameler bulunmaktadır.

Bu emirnamelerde Müslüman, Hıristiyan, Yahudi, saray kadını ve halk kadını giysi kumaşları belirlenmiştir. Saray kadınlarının statüsünü gösteren kumaş cinsi ve rengi farklıdır. Dönem dönem kadınların kıyafetleriyle ilgili çıkarılan bütün emirlerde, daima kadının kapanması istenmiştir. Kadın kıyafeti üzerinde ayrıntıları ile durulmuş, feracelerin yakaları, elbiselerin üzerindeki nakışları, yaşmakların biçimleri ve kapatma şekilleri, kumaşların kalınlığı inceliği sürekli olarak çıkarılan fetvalarla düzenlenmiştir.

Osmanlı döneminde saray kadının sokak kıyafetinin en önemli özelliği, şalvar, gömlek, hırka, kaftan, ferace ve entaridir. Defterden elde edilen bilgiye göre saraylı kadınların kullandığı kumaşlar genellikle ipektir. Saraylı kadınlar sokağa çıkarken, ferace giymişlerdir. Sokağa çıkarken Türk kadınları genellikle yeşil ferace kullanırken, Rum ve Ermeni kadınları kahverengi ve koyu renklerde ferace kullanmışlardır. Sokağa çıkarken bütün kadınlar giysilerinin üstüne ferace giymişlerdir. Başlarını da yaşmakla kapatmışlardır. Saray kadının asıl hayatı harem içinde geçtiği için haremde giyilen kıyafetler, sokak kıyafetlerinden, daha fazladır. Bu giysiler üç ayrı grupta incelenebilir; gömlek, dizlik gibi iç çamaşırları; entari, şalvar, üçetek gibi giyecekler; hırka, kürk yelek gibi üstlüklerdir. Saray kadınları ihtişama ve gösterişe çok önem vermiş, kıyafetlerinde ve başlıklarında değerli taşlar kullanmışlardır.

Kıyafet yapımında kullanılan kumaşların üzerine işlenen mücevherlerin önemi büyüktür. Mücevherler kadınlar arasında bir nevi statü göstergesidir. Kumaş üzerinde kullanılan mücevherler değerli taşlardan ve altından yapılmıştır. Saray kadınları, ayaklara mercan terlik, deriden yapılmış kısa ve uzun konçlu çizme, sedef kakmalı nalınlar giymiştir. Bu giysilerin en önemli özelliği ise uyum ve zarafet özelliği taşımasıdır.

Saray kadınları kıyafetlerinde şüphesiz ki farklı malzemelerden ve farklı kalitelere kumaşlardan yararlanmışlardır. Bu nedenle kumaş sanatı ticari unsur olarak dönemin ticaret erbabları için ne kadar önemliyse, dönemin kadınları için de rengi, kalitesi ve deseni ile en az o kadar önemlidir. Kumaşlarla ilgili bütün ayrıntılar saray tarafından çıkarılan fermanlarla belirlenmiş ve denetlenmiştir. Sarayın görevlendirdiği memurlar tarafından kumaşların iplikleri, boyaları ve miktarları çok sıkı bir biçimde kontrol edilmiş, belirtilen özellik ve niteliklere uymayan kumaşlar toplatılmış ve hatta bu tezgâhlar kapatılmıştır. Kumaşlar dokunduğu bölgeye göre; Halep kumaşı, Bursa kumaşı, Şam kumaşı, Musul kumaşı gibi isimler almıştır. Ayrıca saray giyimleri için, Avrupa'dan özellikle de Venedik'ten Frenk Kadifesi adıyla tanınan kumaşlar alınmıştır.

Defterde geçen bazı kumaş türlerine bakıldığında ise Kemha, Çatma gibi kadifelerin yanı sıra, Seraser, Atlas, Zerbaft, Kutnu, Canfes, Diba gibi ipekli kumaşlar olduğu görülmektedir. Şal, Çuha ve Sof gibi yünlü kumaş dokumacılığı ile Alaca, Beledi, Kirpas diye tanınan pamuklu dokumacılığı da yapılmaktadır. Osmanlı ekonomisine göre kumaş üzerine altın ve gümüş tel işlemleri bazı dönemlerde daha az miktarda kullanılmıştır.

Türk kumaş sanatı iki yönlü olarak gelişmiştir. Halk arasında dokunan kumaşlar ve saray tezgâhlarında saray için dokunan kumaşlardır. Kumaşlar cinslerine göre, aba, bürümcük, canfes, çatma, çuha, diba, gezi, hatai, kadife, kemha, kutnu, seraser, selimiye, serenk, sof, tafta, zerbaft ve atlas gibi adlarla isimlendirilmiştir. Saraya ait kumaşlar gerek süslemeleri, gerekse kullanılan malzemenin zenginliği bakımından halkın kullandığı kumaşlardan daha üstün olmuştur. Osmanlı dönemi kumaş sanatı dört grupta incelenebilir. Yünlü dokumalar, pamuklu dokumalar, ipekli dokumalar ve kadifelerden oluşmaktadır.

Saray tezgahlarında faaliyet gösteren sanatkârlar, hazinedar başının emrinde çalışırlardı. Terzi başı, saray kadınlarının kıyafetlerini önceden alınan numunelere göre ve verilecek talimatlara uygun olarak dikerdi. Dikilen kıyafetler Harem ağası vasıtasıyla hazinedar kalfaya teslim edilerek harem envanterine kayıt edilirdi.

Kumaş, kültürün, ekonomik gücün ve itibarın göstergesidir. Özellikle kumaş saray kadınlarının statülerine göre kılık-kıyafete kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda, kumaşa yüklenen anlamda farklılaşmaktadır. Kumaşın türü önemli ancak onu daha kıymetli yapan, altın ve gümüşten tellerle üzerine işlenen desenlerdir. Dolayısıyla kıyafetler için kullanılan kumaşlar ve üzerine işlenen mücevherle paha biçilemez bir hale gelmekteydi. Kıyafetler için iç giysiler genellikle canfes-diba yani ipek türünde kumaş kullanıldığı, dış kıyafetler için kadife türünde kumaşlar kullanılmıştır. Kullanılacak kumaşlar sarayın kumaş atölyelerinde dokunur eğer eksik gelirse dışardan getirtilirdi. Kumaş sadece kıyafetler için kullanılmamıştır (Tezcan, 2010, s. 545-551; Ocakoğlu, 2018, s.1537-1548). Aynı zamanda lohusa odasının tanziminde yani mefruşat için kullanılmıştır. Dolayısıyla kumaşı kıyafette kullanılan ve mefruşatta kullanılan malzeme olarak değerlendirmek mümkündür (İnalçık, 2008, s. 77-263). Mefruşat malzemesinin ilk sırasında yerini alan kumaş ise Osmanlının ekonomik gücü doğrultusunda kullanıldığı görülmektedir. Özellikle mefruşat söz konusu olduğunda kullanılan kumaşların cinsine bakıldığında: pamuklu, yünlü ve ipek türünde kumaşlar kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Osmanlı saray gelenek ve göreneklere için tanzim edilen lohusa odasının mefruşatına dair yukarıda tek tek değerlendirildiğinde, mefruşat kayıtlarından da anlaşıldığı üzere üç kategoride değerlendirmek mümkündür. Bunlardan birinci kullanılan malzemelerin cinsi yani hangi kumaş türü kullanılmış olduğunu bulmak mümkündür. İkincisi ise bu malzemelerin birim fiyatı üzerinden toplam harcanan miktara ulaşmak önemlidir. Üçüncüsü ise ne kadar mefruşat için kaç top emtia kullanılmış bu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Değerlendirilen bir diğer husus ise kimler için hangi tür elbiseler hazırlandığı ve bu hazırlanan kıyafetlerin kumaşlarının cinsine dair kayıtlar oldukça önemlidir. Yukarıda geçtiği üzere ebe kadının ve dayenin cariyeleri için yaptırılan elbiseler hangi kumaşlardan yapıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra üstadiye ücreti olarak geçen kayıtlardan anlaşıldığı üzere, işçilik için ödenen ücretin miktarı hakkında bilgi edinmek mümkündür. Özellikle sarf edilen miktarlara bakıldığında ne kadar masraflı bir hazırlık olduğu söylenebilir. Yukarıdaki toplam rakamlar belli bir grup için verilen miktarları göstermektedir.

Defterde sayılan eşyadan da anlaşıldığı üzere Velâdet-i Hümâyun olarak geçen bu defterin padişah çocuğunun doğumu için tanzim edildiği anlaşılmaktadır. Bazı kaynaklar Velâdet-i Hümâyunu padişahın doğum günü olarak görmesi defterlerde geçen bilgilerden

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

de teyit edilebilir. Doğum günü için yatak takımı veya beşik hazırlığı yapılması pek uygun olmaması herkesin malumudur bu açıdan da yanlış olduğunun bir göstergesidir (Batmaz, 2007, s. 24). Defterdeki bilgilerden hareketle iki tür beşik hazırlandığı görülmektedir. Biri oymalı ve cevizden diğeri ise yaldızlı ağaç beşik olarak geçmektedir. Bu beşikler için yorgan ve beşik örtüsü hazırlandığı görülmektedir.

SONUÇ

Netice itibariyle Osmanlı sarayında düğünler ve doğumlar merasimler için önemli günlerdir. Merasimler sadece saray içerisinde değil aynı zamanda halkın da katıldığı törenler olarak kutlanmaktadır. Bu tören öncesi hummalı bir hazırlık yapılırdı. Bu hazırlıklar için hareme teslim edilen eşyaların envanteri tutulmuştur. Envanter kayıtlarından saray için ne kadar masraflı bir hazırlık olduğu yine ele alınan kayıtlardan çıkarılmaktadır.

Osmanlı saray kadınlarının kıyafetleri, loğusa odasının döşenmesi, dönemin kılık ve kıyafetine modasına dair minyatürlerden sonra Velâdet-i Hümâyün defterlerinde bilgi bulunmaktadır. Dolayısıyla haremın kapalı yapısına ulaşılması bakımından da bu defterler oldukça önemlidir.

Defterdeki mevcut verilere bakıldığında loğusa odasının mefruşatına, kıyafetlere ve kullanılan kumaş türlerine dair bilgi edinmek mümkündür. Aynı zamanda doğum yapan kadınefendi için hazırlanan odanın ihtişamına, ebe kadın ve daye hatun cariyeleri için verilen inam ve ihsanların ne olduğuna dair bir tespit yapabilmek imkânı sağlamıştır. Tespit edilen bir diğer husus ise kumaş türlerine göre fiyatlarının ne olduğu hususudur. Bir top tülbentin ve ipeğin ne kadar olduğuna dair bir fikir vermiştir. Bu kayıtlardan anlaşıldığı üzere zaman ve mekân değişse bile toplumsal açıdan bazı gelenek ve göreneklerin değişmediği görülmektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Arşivi: TS.MA.d. 974_1-2.
Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Arşivi: TS.MA.d _10022_1-13.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Arşivi: TS.MA.d _2424_1.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Arşivi: TS.MA.d_3060_1.

Telif Eserler

PAKALIN, M. Zeki. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. MEB Basımevi. Ankara. C. 3: 587.588.

BATMAZ, Şakir. (2007). “1297 (1879-1880) Tarihli Bahriye Kânûnnâmesi’ne Göre Osmanlı Devleti’nde Velâdet-i Hümâyün Kutlamaları”. *SDÜ Fen Edebiyat Fak. Dergisi*. 15: 14-29.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı. (1988). *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*. Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara.

KARATEKE, Hakan. (2004). *Padişahım Çok Yaşa! Osmanlı Devleti’nin Son Yüzylında Merasimler*. Kitap Yayınları, İstanbul.

KARACA, Filiz. (2011). “Teşrifat”. *DİA*. 40: 570-572.

TARIM ERTUĞ, Zeynep. (2010). “Osmanlı İstanbul’unda Merasim ve Teşrifata Dair Kaynaklar”. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18/16: 131-148.

ULUÇAY, M. Çağatay.(2001). *Harem*. Türk Tarih Kurumu Basımevi. 4. Baskı, Ankara.

D’OHSSON, I. M. (1972). “Harem-i Hümâyün”. Çev. Ayda Düz. *Hayat Tarih Mecmuası İlavesi*. 2/9: 11-32.

- D'OHSSON, I. M. (1970). *XVIII. Yüzyıl Türkiye'sinde Örf ve Adetler*. Çev. Zerhan Yüksel. Tercüman 1001 Temel Eser. İstanbul.
- Anonim *Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)*. (2000). Haz. Abdulkadir Özcan. Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara.
- GENÇ, Nermin. (2021). "Padişah Çocuklarının Doğumu Üzerine Bir İnceleme: Sultan Abdülaziz'in Velâdeti". *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*. 13: 60-82.
- TEZCAN, Hülya. (2010). "Saray Kıyafetlerinin Hazırlanma Süreci ve Halk Giyiminde Sarayın Rolü". *XVI. Türk Tarih Kongresi*. IV/I: 545-551.
- OCAKOĞLU, Nuran. (2018). "Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri ve Günümüz Giysi Tasarımına Bir Uyarlama". *Ulakbilge*, 6/30: 1537-1548.
- OLGUN, Said. (2018). "Padişahım Çok Yaşa!" Sosyal ve Siyasî Yönleriyle II. Abdülhamid İçin Yapılan Doğum Günü Kutlamaları". *Akademik Bakış*. 11/23: 111-137.
- İNALCIK, Halil. (2008). *Türkiye'de Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*. Türkiye İşbankası Kültür Yayınları. İstanbul.

Ek 1: 974 Numaralı Velâdet-i Hümayûn Defteri

Saray Geleneklerine Göre: Velâdet-İ Hümâyün

2

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and rows, likely a list or inventory of items.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and rows, likely a list or inventory of items.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and rows, likely a list or inventory of items.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and rows, likely a list or inventory of items.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and rows, likely a list or inventory of items.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and rows, likely a list or inventory of items.

D.00974.0001.00

